

ulkopuolella säännöllisesti joka aamu klo 4. Ja tiedettiin aivan varmasti, että siellä oli vankien teurastus käynnissä.

Sen jälkeen kun nyt oli oltu siellä aikamme siellä Hennalassa, niin sitten tuli tieto, että kaikki naisvangit siirretään Hämeenlinnan vankileirille. Meidät talutettiin junaan, joka oli varsin pitkä ja kaikissa vaunuissa oli naisia. Ei se ollut mikään matkustajavaunu, vaan tavaravaunuja, härkävaunuja niin kuin siihen aikaan sanottiin, ja nämä oli sullottu täyteen vankeja, jolloin niin kuin olemme nähneet nyt myöhemmin näistä vankivaunuista tuolla ulkomailla Saksassa ja muualla, joissa juutalaisia vietiin, niin samalla tavalla meitä punaisia vankeja vietiin härkävaunuissa, joiden ovet työnnettiin kiinni ja siellä sai olla sitten omissa oloissaan niin kuin kykeni. Ja tällä tavalla meidät tuotiin Hämeenlinnaan ja kun me tulimme Hämeenlinnan asemalta läpi kaupungin Suomen kasarmille, joka oli täällä kaupungin laidassa, jotka kasarnit siellä vieläkin seisovat, niin molemmin puolin tätä meidän kulkureittiämme olivat kaupunkilaiset kerääntyneet uteliaisuuttaan katsomaan tätä vankikolonaa ja ei ne syljeskelemiset ja häpäisyhuudot ja loukkaamiset olleet suinkaan vähäisiä, joita me saimme osaksemme kulkiessamme tässä karavaanissa tämän kaupunkilaisten kunniakujan läpi.

Jo aikaisemmin oli kaikilta vangeilta viety kaikki heidän omaisuutensa moneenkin kertaan. Oli komennettu, että nyt luovutetaan rahat, nyt luovutetaan kaikki ampuma-aseet, jos semmoisia on, teräaseet, sakset, veitset, linkkuveitset, nyt luovutetaan kaikki arvoesineet, kellot, sormukset. Me olimme niin

puhtaaksi nylettyjä, kun tulimme sitten Hämeenlinnaan, että mitään ei olisi enää luullut kellään olevan, mutta minäkin olin onneksi saanut piilotettua muutamia seteleitä, jotka saimme ennen vangiksi jouduttua, palkkiona niin kuin ensiaputyöstä ja minä olin pyhästi vannonut, että minä en niitä luovuta kävi kuinka kävi ja minä olin piilottanut ne vaatteisiini, ommellut vaatteisiini ja alusvaatteisiini ja silloin minä ajattelin siellä (Suomenlinnan kentällä, Suomen kasarmien kentällä, kuinkahan minun nyt käy, jokohan minut nyt saadaan kiinni tästä kätkestä, jokohan minä nyt menetän henkeni näiden seteleiden takia. Siellä oli jotakin 5-6 senaikaista tuhannen markan seteliä. Ja sitten loppujen lopuksi havaittiin, että siitä oli pari-kolme väärääkin rahaa. Niitähän oli siihen aikaan liikkeellä tämmöisiä vääriäkin rahoja. Ja menin jonoon. Sanottiin, että jos tarkastuksessa vielä löydetään jotakin, niin armotta ammutaan. Minä nostin pääni pystyyn ja ajattelin, että jos niin käy, ampukoot. Kun on tähän asti selvinnyt jotenkin hengissä, niin eiköhän se minun hyvä henkivartijani ja suojelijani suojele minua vielä tälläkin kerralla ja niin sitten kävi, että sotilas, joka oli ovella tutkimassa ja tekemässä ruumiintarkastusta, sivelä kovasti hameen helmat ja vyötäröt ja koetteli taskut ja koetteli hiusnutturat ja kaikki mahdolliset, missä nyt suinkin olisi ollut jotakin kätkettynä, mutta hän ei tuntenut niiden seteleiden rapinaa minun alusvaatteissani, koska ne oli sen verran tukevaa kangasta, että rapina ei tuntunut ja sitten hän kysyi, onko rahaa, kun hän oli tarkastuksensa suorittanut. Minä sanoin, että tässä riippuu pieni kukkaro vyölläni,

ottakaa se patterimarkka, mikä siellä on. Sanottiin näitä huonoja paperiseteleitä, markan seteleitä, silloin patterimarkkoiksi. Siinä on yksi patterimarkka säilynyt, ottakaa se, jos haluatte. Hän sieppasi sen ja löi kiväärinperällä takapuoleen ja tuuppasi ovesta sisään. Silloin minä huokasin helpotuksesta ja ajattelin, että jokohan tämä oli viimeinen tarkastus vai tuleeko vielä muita tämän jälkeen. Ainakin tällä kertaa minä olin selvittänyt itseni ja rahani siitä tarkastuksesta. Ja myöhemmin sitten täällä Suomen kasarmilla ollessamme, kun jouduin siellä työkomppaniaan. Taas jälleen meidät pantiin pesemään sellaisia vaatteita, verisiä vaatteita, jotka oli kerätty pitkin sotarintamia ja tuotu sinne, kerätty sinne pestäväksi ja pesimme niitä siellä kasarmin pyykkituvassa ja meillä oli onneksi niin inhimillinen vartija annettu, sattumalta meidän kohdallemme, joka ei huolinut kivääriä. Hän sanoi, että hän ei ota periaatteesta käteensä kivääriä, hän on uskonnollinen ja kunnioittaa ihmishenkeä eikä ota tappoasetta käteensä, mutta hän ottaa tuommoisen kapulan, jos tämä kapula sitten korvaa kivääriä ja sen kapulan kanssa hän sitten kulki ja hän oli niin armelias, että hän vei meidät sinne Hämeenlinnan kaupungin äärellä olevan järven rannalle aina pari-kolme kertaa viikossa muka tätä pyykkiä viruttelemaan. Pantiin suuria saavia ja pyttyjä käsirattaille ja sitten pantiin näitä miesvankeja, jotka oli luurangoiksi laihtuneet, parikymmentä vetämään ja lykkäämään näitä kärryjä, jotka juuri ja juuri siis nämä ihmisrauniot saivat jalan toisen eteen, mutta vaikeata se oli ja huonoa se kulku, mutta tänne rannalle hän sitten antoi kutsua omaisia,

vankien omaisia, hän sanoi meille, että kirjoittakaa kotiinne. Minä vien kirjeet postiin ja pyytäkää omaisianne tulemaan tapamaan teitä, minä vartioin ja annan tähän luvan, teidän ei käy huonosti. Ja minä tänä päivänä vielä kunnioitan ja siunaan tätä miestä, joka oli näin inhimillinen, että hän antoi meidän tavata omaisiamme. Niin tämä vartija, jonka nimi muuten oli Vartiainen Tampereelta, hän sanoi minullekin, että minä saan kutsua äitini, jos minä haluan ja tavata häntä siellä rannalla ja niin minä tein. Pyysin äitini tulemaan ja hänelle minä luovutin sitten nämä setelit ja sanoin, että hän saa lähettää isäl- leni, joka oli Konnunsuon vankileirillä sairaana, vaikeasti sairaana, hän saa lähettää isälle ruokapaketteja näillä rahoil- la ja lääkkeitä, mikäli hän onnistuu siinä, että minä en tarvitse mitään. Minä varmasti selviän nyt jo, jos minä yleensä selviän sieltä pois. Se oli kesä jo puolivälissä menossa silloin, kun tämä tapahtui.

Tämä meidän vartijamme oli myöskin sikäli inhimillinen, että hän kävi aina pakettijaossa, kun vangeille oli lähetetty paketteja ja niiden jako suoritettiin päivittäin. Hän kävi aina siellä ja otti sellaiset paketit haltuunsa, joille ei ollut omistajaa. Joiden omistajat olivat joko kuolleet taikka eivät olleet sillä vankileirillä enää, oli lähetetty ehkä jon- nekin muualle ja nämä paketit hän jakoi aina siellä pesutuvas- sa. Pesutuvan pöydällä, siellä oli iso pöytä ja siellä tehtiin niin monta kasaa kun meitä vankia oli aina sen pesutuvan töissä. Se oli sangen mielenkiintoista se jako tämmöisissä olosuhteis- sa, kun ruokaa on vähän ja nälkä on kova ja taistelu leivästä

ankara, siellä oli tällöinen hyvä kuri, niin että kukaan ei hyökännyt ennen aikojaan ruoan kimppuun, vaan tarkasti odoteltiin niin kauan kun kaikki ruokapalat oli tarkasti jaettu niin ja niin moneen osaan ja nämä kasat siellä pöydällä sitten olivat sitä varten, että jokainen sai sitten oman kasansa. Muistan erityisesti täältä Helsingistä erään nuoren miehen, jonka veitsi oli säilynyt vielä näiltä tarkastuksilta ja takavarikoinnilta, niin että hänellä oli hyvä puukko, jolla hän sitten näitä ruokapaloja leikeltiin ja hän jäi itse aina viimeiseksi. Ensimmäiset, jotka olivat tuommoisia hätäisempiä ja ehkä vähän vähemmän kehittyneitä, henkisesti kehittyneitä, hyökkäsivät ensimmäiseksi ahmien silmillään, mikä nyt olisi nyt mahdollisesti suurempi ruokakasa ja sieppasivat sen ensimmäiseksi, mutta tämä mies, jonka veitsikin oli siinä apuna, jäi aina viimeiseksi, jolloin vartija joskus huomautti, että ettekö te voisi nyt joskus ottaa ensin, kun olette aina viimeisenä. Minä jaksan kyllä odottaa, hän sanoi hyvin hienotunteisesti. Jos missään niin tällöisissä olosuhteissa ihmisluonto paljastuu kertakaikkiaan pohjaa myöten. Kenellä on sydämen sivistystä, kenellä on tahdikkuutta, kenellä on semmoista inhimillisyyttä, se näkyy näissä olosuhteissa, niin kuin sanotaan, että matkalla tulee ihmisen tuntemaan, pitkällä matkalla paremmin kuin muissa olosuhteissa, mutta minä sanoisin, että poikkeuksellisesti epänormaalissa olosuhteissa vielä enemmän ihmisluonto tulee näkyviin ja se tuli täällä vankileirillä. Siellä voi jakaa melkein ihmiset kahteen taikka kolmeenkin ryhmään luonteenominaisuuksiensa ja henkisen kehityksensä ja sivistyksensä perusteella.